

Kuidas kujundada pöösastomatit?

Kevadel laadal tomatitaimi ostes jäi mulle silma Eesti sort 'Terma'. Sildil oli kirjas, et see on väga varajane madal tomat ja sobib ka avamaal kasvatamiseks.

Otsustasin huvi pärast proovida. Olin kusagilt kuulnud, et väljas kasvades pidi tomati maitse võrratult parem olema. Lapsepõlvest mäletan, et vanaema kasvas kogu aeg aias peenral tomateid.

Nüüd on mul aga suur probleem: kuidas 'Terma' kujundada?

Mulle õpetati, et pöösastomatil ei pea ühtegi võrset ära murdma. Taimed on kasvanud suureks ja laiaks, harud igas suunas laiali. Taimed sõna otseses mõttes lõhutavad peenral, lehed on tohutult pikad ja laiad. Ühesõnaga, väga segane värk. Viljakobarad juba vaikselt küpsevad.

Kuna olen üsna algaja tomatikasvataja, siis kulusid ära ka näpunäited n-ö kõrgete tomatite kujundamiseks.

Vastab

MAIA RAUDSEPING

sordiaretaja

'Terma' on determinantne sort, s.t lõpetab kasvu mõne õiekobara järel, taim jääb madalaks (35–70 cm). Samasugused Eestis aretatud sordid on ka 'Maike', 'Koit' ja 'Mato'.

Determinantseid sorte kasvatatakse mitmeharulisena (tavaliselt on 2–3 haru), et saada suuremat saaki.

Kui puhmik on aga liiga tihe, hi-lineb saagi algus tundub. Seega võib külgvõrseid vajadusel küll ära võtta.

Olen proovinud pöösastomateid kasvatada aga ka üheharulisena. Sel juhul on vaja jälgida järgmist: kui peaharu lõpetab kasvu, tuleb viimase kobara alune kõrvalharu alles jätta – see kasvab siis edasi kui peaharu. Tavaliselt annab selline kõrvalharu 2–3 kobarat ja lõpetab kasvu. Seejärel tuleb jällegi viimase kobara all olev kõrvalharu alles jätta jne.

'Terma' on väga varajane sort, tärkamisest kuni esimeste viljade valmiseni kulub 90–95 päeva.

Teda võib Eesti oludes tõesti kasvatada ka avamaal. Sort on suhteliselt

vastupidav tomati-pruunmädaniku- le – see on väga tähtis omadus väljas kasvatamisel.

Taim on 4–6 haruga poollamav puhmik. Peaharu kasvab 35–40 cm kõrguseks, sõlmevahed on väikesed (3–6 cm). Lehti on vähe. Avamaal pole taime vaja toetada.

Kobar on tugevalt harunenud. Esimene kobar areneb pärast 5.–6. lehte, seejärel on kobar iga lehe järel. Vilju on kobaras keskmiselt kuni palju (10–15), viljavars on "põlvega".

Valmimata vili on roheline, rohelise "kraega" (tumedam roheline ala viljavarre ümbruses) ja üksikute tumeroheliste triipudega.

Küps tomat on punane ja läikiv. Vili on väike (keskmiselt 50 g), lapikümar kuni ümar ja sile. Seemnekambreid on 5–7, need asetsevad ebakorrapäraselt.

Märksa lihtsam on hooldada pöösastomatit 'Maike'. See sort moodustab vähe külgvõrseid ja vajab vähest toetamist. Võiks lausa öelda, et "puhmik oskab end ise kujundada".

'Maike' kulub tärkamisest esimeste viljade valmiseni 105–110 päeva. Vili on väike (60–65 g), sile, ümar ja ilma ribideta. Seemnekambreid on enamasti kaks. Valmimata vili on hele-roheline, ilma rohelise "kraeta".

Küps vili on punane. Viljad ühtlase suurusega. Ühelt taimelt saab umbes 4,5 kg tomateid. Hea omadus on see, et viljad on lõhenemiskindlad ja sügisel korjatud viljad valmivad hästi järele.

'Maike' sobib nii kütteta kasvuhoonesse kui ka kiletunnelisse.

Avamaale sobib veel väga vana sort 'Koit'. Kuna talt saab varakult ja palju saaki, kasvatavad paljud teda siiani. Tärkamisest kuni esimeste viljade valmiseni kulub 105–115 päeva.

Kaks esimest kobarat on kõige saagikamad (5–12 vilja), järgmistest on vilju vähem. Vili on punane, keskmise suurusega (130 g), lapikümar, nõrka- de ribidega ja paljukambriline. Pärast esimest murdmist moodustab edaspidi suhteliselt vähe külgvõrsusid.

'Mato' esimesi vilju saab maitsta 110–120 päeva pärast taime tärkamist. Oskuslikult kujundades (nagu eespool kirjeldatud) annab saaki pikka aega ja rikkalikult.

Pöösastomat 'Terma'.

Peavarre kasv lõpeb 8.–9. lehe järel 2–3 õiekobaraaga. Kõrvalharul on kobaraid paari lehe tagant. Kompaktses kobaras on 6–10 keskmise suurusega vilja (90–100 g). Viljavars on "põlvega". Ühelt taimelt saab kuni 4,5 kg tomateid. Sobib kütteta kasvuhoonesse ja kiletunnelisse.

Eesti sordid 'Valve' ja 'Varto' on kasvatatavalt pooldeterminantsed, s.t lõpetavad kasvu samuti ise, aga kõrgemalt kui neli eelmist determinantset sorti.

Kõrgekasvulisteks tomatiteks kutsutakse indeterminantseid ehk piiramatu kasvuga sorte, mis aina kasvaksid, kui tingimused seda võimaldaks. Neil tuleb juuli lõpus või augusti algul kasvu piiramiseks ladvad ära murda, et taim suunaks toitained arenevatesse viljadesse ega kulutaks jõudu uute õiekobarate moodustamiseks. Tehke seda nii: pärast viimast avanevate õitega kobarat jätke kaks lehte alles ja seejärel murdke latv.

Hiljem jälgige, et taim ei kasvataks ülemiste lehtede kaenlast uusi võrseid. Eesti tingimustes võiks jätta taimele kilemajas 6–7, klaasmajas 8–9 õiekobarat.